

Utjecaj tehnologija u poslovanju narodnih knjižnica

Silika, Vladimir-Saša

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:227938>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-24**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij informatologije

Vladimir-Saša Silika

**Utjecaj tehnologija u poslovanju narodnih knjižnica: suvremeni
pristup uslugama Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek**

Završni rad

Mentor: doc.dr.sc. Marija Erl Šafar

Osijek, 2020.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za informacijske znanosti

Preddiplomski studij Informatologije

Vladimir-Saša Silika

Utjecaj tehnologija u poslovanju narodnih knjižnica: suvremeni pristup uslugama Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek

Završni rad

Društvene znanosti, informacijske i komunikacijske znanosti, knjižničarstvo

Mentor: doc.dr.sc. Marija Erl Šafar

Osijek, 2020.

Prilog: Izjava o akademskoj čestitosti i o suglasnosti za javno objavljivanje

Obveza je studenta da donju Izjavu vlastoručno potpiše i umetne kao treću stranicu završnog odnosno diplomskog rada.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, datum 11. rujna 2020.

Mladenica - Sara Šilibrnjak 0122225978
ime i prezime studenta, JMBAG

SAŽETAK

U ovom radu predstaviti će se povijest tehnologije i njenog korištenja u knjižnicama, na koji način je implementirana te kako se koristi danas u narodnim knjižnicama. Raspravljat će se o uslugama za korisnike koje su bazirane na informacijsko komunikacijskim tehnologijama i navest će se sve prepreke do kojih dolazi korištenjem tih tehnologija. Proučavat će se i utjecaj tehnologija na samo knjižnično osoblje te koje su to vještine potrebne za kompetentnost knjižničara danas u sklopu tehnoloških napredaka i implementacije istih tehnologija. Također, e-knjiga kao noviji format bit će proučavan te će se istaknuti koje su to mane, a koje prednosti tog formata te kako utječe na poslovanje knjižnice. Provedeno je i istraživanje na području Osječko-baranjske županije pomoću kojeg se nastojalo istražiti mišljenje korisnika o samom formatu knjige, koja knjiga im je draža, učestalost posjećivanja knjižnice, zadovoljstvo opremom unutar prostorija knjižnice i koliko često se služe knjižnicom, mrežnim katalogom knjižnice i ostalim uslugama pri istraživanju.

Ključne riječi: Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek, IKT, e-knjiga, narodna knjižnica, utjecaj tehnologije na poslovanje knjižnice

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Povijest tehnologije u javnim knjižnicama	2
3. Informacijsko komunikacijske tehnologije u narodnim knjižnicama	6
3.1 Utjecaj informacijsko komunikacijskih tehnologija na knjižnice i knjižnično osoblje.....	8
3.2 Nove vještine i znanja potrebna za rad u informacijskim ustanovama	9
4. Usluge za korisnike bazirane na informacijsko komunikacijskim tehnologijama	10
4.1 Prepreke u korištenju informacijsko komunikacijskih tehnologija u knjižnicama	11
5. Pojava e-knjige i njen utjecaj na poslovanje	12
6. Usluge za korisnike gradske i sveučilišne knjižnice Osijek.....	14
7. Cilj istraživanja	15
7.1 Metodologija	15
8. Rezultati	15
9. Zaključak.....	23
10. Literatura.....	24
11. Prilog:.....	27

1. Uvod

Brz razvoj informacijske i komunikacijske tehnologije posebno je utjecao na način prikupljanja, obrade, pohranjivanja i širenja informacija. Izum Interneta donio je veliku promjenu u kontekstu knjižničnih i informacijskih usluga. Zbog ovog utjecaja informacijske tehnologije stvorile su izazove i nove mogućnosti za informacijske stručnjake širom svijeta. Svijet je postao globalno selo s informacijskim brzinama stvorenim putem mreža poput Interneta. To je olakšalo elektroničku dostavu knjižnice diverzifikacijom knjižničnih sadržaja i usluga prema svom korisniku. Koncept virtualnih knjižnica OPAC, Hypertext i telekonferencije u svrhu knjižničnih i informacijskih usluga postali su uobičajeni. Novi tehnološki razvoj već je snažno utjecao na knjižnice. Gotovo svaka funkcija izvršena u knjižnici donekle je izmijenjena napretkom elektronike, informatizacije i telekomunikacija. Tehnološki razvoj u knjižnicama nazvan je "tihom revolucijom". Promjene koje je donio napredak tehnologije toliko su opsežne da je teško procijeniti njihov ukupni učinak, ali jasno je da su knjižnice u stanju temeljne transformacije. Informacijska tehnologija generički je naziv koji se koristi za označavanje svih aktivnosti vezanih uz računalnu obradu, pohranu i prijenos informacija. Informacijska tehnologija ne odnosi se na samo jednu jedinicu tehnologije, već integraciju i konvergenciju velikog broja tehnologija koje su se spojile da bi zadovoljile potrebe korisnika u informacijskom dobu. U ovom radu proučavat će se utjecaj tih tehnologija na poslovanje narodnih knjižnica i na samo osoblje knjižnica. Također, provedeno je i istraživanje u obliku online upitnika na lokalnom području u kontekstu narodne knjižnice koja vrši funkciju središnje narodne knjižnice u svrhu utvrđivanja mišljenja korisnika o samom formatu knjige, koji format im je draži, učestalost posjećivanja knjižnice, zadovoljstvo opremom unutar prostorija knjižnice, koliko često se služe knjižnicom, mrežnim katalogom knjižnice i ostalim uslugama pri istraživanju.

2. Povijest tehnologije u javnim knjižnicama

Kad su u 1800-ima postale uobičajene, "javne knjižnice oblikovale su se na neobično živo kulturno tržište". Početkom 1900-ih mnoge su narodne knjižnice počele prikupljati popularnu publikaciju dana, novine i časopise koje su dodavale u svoje zbirke, a počele su prikupljati i multimedijske sadržaje nudeći glazbene koncerte, prikaze filmova i izložbe umjetnina. U ranim danima radija knjižnice su počele koristiti radio za oglašavanje knjižničnih usluga i aktivnosti.¹ Kako su postale široko popularne, u 1930-ima su mnoge knjižnice sponzorirale ili ugostile radio programe i koristile filmove u obrazovne svrhe. U četrdesetim godinama prošlog stoljeća LP-ovi, radio-transkripti, obrazovne snimke, umjetničke reprodukcije i drugi audio-vizualni materijali postali su standardni dijelovi zbirke.² Vremenom su mnogi knjižničari prošli kroz mnogo sukoba i strepnje oko pružanja publikacija, časopisa, novina i multimedije, pri čemu su shvatili da ovim materijalima snižavaju standarde knjižnica, smanjuju njihovu vrijednost, ulažu se u temeljne nagone javnosti i privlače nezaposleni i beskućnici.³ Međutim, s početka dijela stoljeća, knjižnica se prikazivala kao ustanova koja je služila svima u zajednici.⁴ Da bi što bolje služili što većem broju članova zajednice, knjižnice su smatrale potrebnim, unatoč uočenim rizicima, proširiti opseg i vrste građe. Nadalje, knjižnice su bile nadahnute sve većom dostupnošću informacija iz drugih izvora kako bi proširile svoju ponudu.

Tijekom 1930-ih i 40-ih godina besplatna distribucija informacija pomoću novih tehnologija (radio, filmovi i televizija), niži troškovi i lakši pristup trgovini na masovnom tržištu (knjige, periodika) donijeli su podatke mnogim ljudima koji su se prije oslanjali na narodne knjižnice za

¹McCrosen, Alexis. "One cathedral more" or "Mere lounging places for bummers"? The cultural politics of leisure and the public library in gilded age america.// *Libraries & Culture* 41, 2 (2006), str. 169-188. URL: <https://www.jstor.org/stable/25541979?seq=1> (2020-05-28)

²Preer, Jean L. "Louder please": Using historical research to foster professional identity in LIS students.// *Libraries & the Cultural Record* 41, 4 (2006), str. 487-496. URL: <https://www.jstor.org/stable/25549366?seq=1> (2020-05-28)

³Garrison, Dee. *Apostles of culture: Public librarian and american society*. Madison: University of Wisconsin Press, 2003.

⁴Beckerman Edwin. *Politics and the American public library: creating political support for library goals*. Lanham: Scarecrow Press, 1996.

informacije.⁵ Konačno, zagrljaj novih oblika i vrsta informacija postao je norma u knjižnicama. "Kako su uvedene nove tehnologije, prigrlili su ih, proširivši područje knjižnice na informacije u najnovije formate i koristeći ih za promicanje knjižnične upotrebe".⁶ Od 1950-ih tehnološke promjene ubrzavale su se dotad nezamislivim tempom. Izum mnogih zabavnih tehnologija za kućnu upotrebu doveo je do toga da knjižnice počinju uključivati nove vrste medija - audiokasete, videokasete, kompakt diskove, DVD-ove i CD-ROM-ove, između ostalog - u misiji da ponude raznolike materijale s mnogim perspektivama za korisnici.⁷ Sada postoji očekivanje da će javna knjižnica pružiti jednak pristup širokom rasponu informacija i pogleda u brojnim formatima, često na više jezika, koji predstavljaju raznolik niz perspektiva na društvena i politička pitanja.⁸ Za osobe s ograničenim ili nikakvim drugim pristupom objavljenim i elektroničkim materijalima, očekivana društvena funkcija javnih knjižnica postala je osiguravanje pristupa novinama i časopisima, knjigama, umjetnosti, glazbi, filmovima i još mnogo toga. Zbog svoje pristupačnosti i ideologije jednakog pristupa svima, knjižnice su postale društveno sveta mjesta u svijesti javnosti.⁹ ¹⁰ Knjižnice su počele usvajati Internet i pružati besplatan javni pristup internetu sredinom 1990-ih, a ovo usvajanje je brzo. Internetska povezanost javnih knjižnica skočila je s 20,9% u 1994. na 99,1% u 2009.¹¹ Danas knjižničari izvještavaju da je u gotovo 75% zajednica

⁵Raber, Douglas. *Librarianship and Legitimacy: The Ideology of the Public Library Inquiry* (Contributions in Librarianship and Information Science). Westport: Praeger, 1997.

⁶Preer, Jean L. "Louder please": Using historical research to foster professional identity in LIS students.// *Libraries & the Cultural Record* 41, 4 (2006), str. 487-496. URL: <https://www.jstor.org/stable/25549366?seq=1> (2020-05-28)

⁷Pitman, Randy. *Sex, democracy, and videotape*.// *Libraries and democracy*/Kranich, Nancy. Chicago: American Library Association, 2001. str. 113-118.

⁸Burnett, Gary; Jaeger, Paul T.; Thompson, Kim. *Normative behavior and information: The social aspects of information access*, 2008. URL: <https://diginole.lib.fsu.edu/islandora/object/fsu:207248/datastream/PDF/view> (2020-05-28)

⁹Ibid.

¹⁰McCrosen, Alexis. "One Cathedral More" or "Mere Lounging Places for Bummers"? The Cultural Politics of Leisure and the Public Library in Gilded Age America.// *Libraries & Culture* 41, 2 (2006), str. 169-188.

¹¹Clark, Larra. *Libraries connect communities: Public library funding & technology access study*, 2010. URL: <http://www.ala.org/tools/sites/ala.org.tools/files/content/initiatives/plftas/previousstudies/0809/librariesconnectcommunities3.pdf> (2020-05-28)

javna knjižnica jedini izvor besplatnog javnog pristupa internetu.¹² Ipak, javne knjižnice obično primaju manje od polovice od jednog posto proračuna lokalne zajednice.¹³

Kako je Internet brzo stekao društvenu istaknutost i značaj u kasnim devedesetim godinama dvadesetog stoljeća i početkom dvadesetprvog stoljeća, javne knjižnice počele su dodavati pristup internetu i nizu novih servisa putem medija putem kojih su zaštitnici mogli pristupiti širokom rasponu informacija i ideja, Mnogo je tvrdnji da pružanje pristupa Internetu i ovih usluga u knjižnicama može poslužiti kao prirodno proširenje utvrđenih društvenih uloga knjižnica. Omogućujući novu aveniju putem koje se pristupa informacijama i pružajući pristup mnogim materijalima koje knjižnica inače ne bi mogla osigurati zbog troškova, prostora ili oskudice, Internet se može smatrati snažnim izvorom raznolikih, a često i inače nedostupnih, informacija za pokrovitelje. Čini se da bi povijesni položaj narodne knjižnice kao tržišta ideja mogao biti poboljšan rastom upotrebe Interneta. Internet je na mnogo načina sličan tržištu ideja gdje se u cyber-prostoru između korisnika stvara dijalog o bezbroj tema, temeljen na njihovim informacijskim potrebama i osobnim interesima. Kao rezultat toga, pristup internetu i usluge postaju važan dio javnih knjižnica i usluga koje pružaju pokroviteljima. Za većinu zaštitnika ulazak u knjižnicu i neovlašteni javni pristup internetu ne bi bio toliko neočekivan i neprihvatljiv, kao hodanje u knjižnicu i ne tiskanje materijala. Kao takve, društvene uloge, očekivanja i vrijednosti javnih knjižnica sada uključuju pružanje pristupa Internetu - računala, povezanost i internetske usluge i materijali - zaštitnicima.^{14 15} Međutim, sugerira se da su neki aspekti Interneta i srodnih tehnologija u suprotnosti ili potkopavaju utvrđene društvene uloge javnih knjižnica kao tržišta ideja. Nove su tehnologije često skupe, a u mnogim se knjižnicama troškovi ovih novih

¹²Bertot, John Carlo; Jaeger, Paul T.; McClure, Charles R.; Langa, Lesley A. Public access computing and Internet access in public libraries: The role of public libraries in e-government and emergency situations, 2006. URL: <https://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/1392/1310> (2020-05-28)

¹³Beckerman Edwin. Politics and the American public library: creating political support for library goals. Lanham: Scarecrow Press, 1996.

¹⁴Bertot, John Carlo. Public access technologies in public libraries: Effects and implications, 2019. URL: <https://ejournals.bc.edu/index.php/ital/article/view/3176/2789> (2020-05-28)

¹⁵Bertot, John Carlo; Jaeger, Paul T.; McClure, Charles R. The Impacts of Free Public Internet Access on Public Library Patrons and Communities. // The Library Quarterly 78, 3 (2008), str. 285-301. URL: https://www.researchgate.net/publication/228664423_The_Impacts_of_Free_Public_Internet_Access_on_Public_Library_Patrons_and_Communities (2020-05-28)

tehnologija smanjuju na trošenje tradicionalnijih i trajnijih materijala, dok velik dio informacija koje pruža Internet - posebno komercijalne informacije - spada izvan parametara danih informacija od ostalih medija u knjižnici.^{16 17} Kritičari i u popularnim medijima i u LIS-u - kritizirali su kako knjižnice percipiraju zbrku svrhe i žure prema internetu, što se smatra zabavom, i daleko od knjiga.^{18 19 20} Ti strahovi uključuju zabrinutost da će računala u knjižnicama potaknuti rasipanje autoriteta, povijesti i kontinuiteta kroz „tehnokraciju“ koja zamjenjuje tradicionalne svrhe knjižnica.²¹ Dio tog otpora vjerojatno je zbog sve veće pojave računala u knjižnicama zbog kojih mogu izgledati slično mnogim drugim socijalnim institucijama. "U ovom se povijesnom trenutku promjene kroz koje knjižnice prolaze činilo da su povezane s drugim suvremenim silama koje uništavaju pristup povijesti i raskrinkavaju veze prošlih i budućih generacija".²² Daljnji faktor je možda taj što su se knjižnice povijesno smatrale utočišta u vrijeme društvenih promjena,²³ ali te društvene promjene - u opipljivom obliku računala u zgradama knjižnice dopiru do suštine same knjižnice.

¹⁶ Duguid, Paul; Brown, Seely John. The social life of information. Boston: Harvard Business School Press, 2002.

¹⁷Buschman, John. Dismantling the public sphere: situating and sustaining librarianship in the age of the new public philosophy. Westport:Libraries Unlimited, 2003.

¹⁸Buschman, John. Dismantling the public sphere: situating and sustaining librarianship in the age of the new public philosophy. Westport:Libraries Unlimited, 2003.

¹⁹Baker,Nicholson. Double fold: Libraries and the assault on paper. New York: Random House, 2001.

²⁰Tisdale, Sallie. Silence, please: The public library as entertainment center, 1997. URL:
<https://fliphtml5.com/jtmn/igho/basic> (2020-05-28)

²¹Buschman, John. Dismantling the public sphere: situating and sustaining librarianship in the age of the new public philosophy. Westport:Libraries Unlimited, 2003.

²²Manoff, Marlene. The symbolic value of libraries in a digital age, 2007. URL:
https://www.researchgate.net/publication/37995936_The_Symbolic_Value_of_Libraries_in_a_Digital_Age (2020-05-28)

²³Rayward, Boyd W. ; Jenkins,Christine. Libraries in times of war, revolution, and social change.// Library trends 55, 3 (2007), str. 361-369. URL:
https://www.researchgate.net/publication/236830357_Libraries_in_Times_of_War_Revolution_and_Social_Change (2020-05-28)

3. Informacijsko komunikacijske tehnologije u narodnim knjižnicama

Informacijsko i komunikacijska tehnologija (IKT) uključuje niz tehnologija koje se koriste za podršku komunikacije i informacija. IKT uključuje mreže i aplikacije. Mreže uključuju fiksne, bežične i satelitske telekomunikacijske mreže. Poznate aplikacije su Internet, sustavi za upravljanje bazama podataka i multimedijски alati. Posljedično, holističko razumijevanje IKT-a nužno uključuje razmatranje telekomunikacijskih politika, informacijske politike i politika razvoja ljudskih resursa. Informacijska i komunikacijska tehnologija je raznolik skup tehnoloških alata i resursa koji se koriste za komunikaciju i stvaranje, širenje, pohranu i upravljanje informacijama.²⁴ Marcelle tvrdi da je IKT sektor heterogena kolekcija industrijskih i uslužnih aktivnosti, uključujući opremu i usluge informatičke tehnologije, telekomunikacijsku opremu i usluge, medije i emitiranje, pružanje internetskih usluga, knjižnice, komercijalne pružatelje informacija, mrežne informacijske usluge i srodne profesionalne specijalizirane usluge.²⁵ Hamelink pruža korisnu i jasnu definiciju IKT-a koji pokazuje, IKT su one tehnologije koje omogućuju rukovanje informacijama i olakšavaju različite oblike komunikacije. To uključuje tehnologije snimanja (npr. Videokamere), tehnologije pohrane (npr. CD-ROM), tehnologije obrade (npr. Aplikativni softver), komunikacijske tehnologije (npr. Lokalna mreža) i tehnologije prikazivanja (npr. Računalni monitori) . Dakle, možemo definirati IKT kao korištenje i primjena računala, telekomunikacije i mikroelektronike u prikupljanju, pohranjivanju, pronalaženju, prijenosu i širenju informacija.²⁶ Chisenga navodi kako je IKT nastao kao rezultat digitalne konvergencije računalnih tehnologija, telekomunikacijske tehnologije i ostale medijske komunikacijske tehnologije.²⁷ Dijelovi

²⁴Blurton, Craig. New directions of ICT-use in education. URL: https://www.academia.edu/36107452/New_Directions_of_ICT-Use_in_Education (2020-05-30)

²⁵Marcelle, Gillian M. Getting gender into african ICT policy:A strategic view.//Gender and the information revolution in Africa/priredila Eva M. Rathgeber. Ottawa: International Development Research Centre, 2000. Str. 35-84.

²⁶ Hamelink,Cees J. New information and communication technologies: Social development and cultural change, 1997. URL: [http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/\(httpAuxPages\)/398D6A861127084780256B640051A497/\\$file/dp86.pdf](http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/(httpAuxPages)/398D6A861127084780256B640051A497/$file/dp86.pdf) (2020-05-30)

²⁷Chisenga,Justin. Information and communication technologies: Opportunities and challenges for national and university libraries in eastern, central and southern Africa, 2006. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/11881784.pdf> (2020-05-30)

informatijske tehnologije (IT) koje se često koriste u knjižničnom i informacijskom centru su računalna tehnologija, komunikacijska tehnologija, reprografska, mikrografska i tehnologija tiska.²⁸ Tu se nameće pitanje zašto je informacijsko komunikacijska tehnologija uopće potrebna u knjižnicama. Različiti čimbenici pridonijeli su promjeni iz tradicionalnog poslovanja u poslovanje koje je temeljeno na IKT. Tradicionalni knjižnični sustav susretao se s mnoštvom različitih problema. Ručno izvršavanje funkcija knjižnica bilo je teško jer veličina snimljenih podataka raste, dok je prostor koji je dostupan svakoj knjižnici ograničen. Nijedna knjižnica ne može razmišljati o tome da dobije svake godine dodatni prostor, iako će zbirka neprestano rasti. Zbog eksplozije znanja, društvo se suočava s višestrukim i višedimenzionalnim informacijama do te mjere da je ne samo njegovo pohranjivanje stvorilo izazov, nego je i organizacija ovog ogromnog broja podataka postala neugodna. Knjižnične operacije, u skladu s potencijalnim rastom informacija, mogu trajati mnogo sati za ručno izvođenje; Zbog eksplozije informacija, sve vrste poslova kućanstva i informativnih radova mogu se obavljati ručno s manje učinkovitosti i točnosti.²⁹ Prednosti upotrebe računala i drugih telekomunikacijskih medija/uređaja u upravljanju knjižnicama su brojne. Računalo može odrediti upute velikom brzinom. Pretraživanje informacija, sastavljanje bibliografija, priprema trenutnih biltena o svijesti, indeksiranje i razvrstavanje može se obraditi računalom za samo nekoliko sati. Ljudski mozak može pohraniti informacije do određenih ograničenja, dok računala mogu pohraniti obimne podatke. Računala mogu vrlo točno obavljati funkcije. Računala i sve povezane tehnologije imaju dug životni vijek ako se pravilno održavaju. Računalo se može ponavljati u obradi informacija. Također, postoje oblici računala koji ne zauzimaju puno prostora kao što su laptopi, tableti i slično.³⁰

²⁸Information & communication technology (ICT) and libraries. URL: https://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/247168/2/11-%20chp%205-%20icts_and_libraries.pdf (2020-05-30)

²⁹ICT and university libraries. URL: https://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/63521/13/13_chapter5.pdf (2020-05-30)

³⁰Information & communication technology (ICT) and libraries. URL: https://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/247168/2/11-%20chp%205-%20icts_and_libraries.pdf (2020-05-30)

Postoje razne beneficije i funkcije informacijsko komunikacijskih tehnologija koje su implementirane u sustav knjižnice. Tradicionalno, korištena su računala u knjižnicama, a u većini se slučajeva još uvijek se koriste za automatiziranje akvizicije i proračuna, nakladu, periodiku, katalogiziranje i omogućavanje pristupa mrežnim katalogima. Od 1950-ih upotreba IKT-a u knjižnicama u osnovi je prošla kroz četiri faze, što odgovara glavnom razlogu automatizacije. Te faze su poboljšanje učinkovitosti internih operacija, interoperabilnost informacijskih sustava, omogućavanje pristupa resursima izvan knjižnice i poboljšanje pristupa lokalnim knjižničnim resursima.³¹ Također, nove tehnologije mogu se savršeno upotrijebiti za pomoć osoblju u svakodnevnom procesu donošenja odluka. Pomažu održati bolju odgovornost i kontrolu resursa, praćenje dodjela proračuna, poboljšavanju ukupne učinkovitosti knjižnice usredotočenjem na rezultate, generiranjem unutarnjih i vanjskih izvješća, poboljšavanjem dugoročnog planiranja i olakšavanje i u aktivnostima za provedbu mjera.³²

3.1 Utjecaj informacijsko komunikacijskih tehnologija na knjižnice i knjižnično osoblje

Računala su donijela novi utjecaj na knjižnice i upotrebu informacija. U knjižnicama je informacijska tehnologija pomagala knjižničnim profesionalcima u pružanju informacijske usluge s dodanom vrijednošću i daljnjem pristupu međunarodno dostupnim informacijskim izvorima. Današnja vrlo sofisticirana informacijska tehnologija olakšava pohranu ogromne količine podataka ili informacija u vrlo kompaktnom prostoru. Informacijske tehnologije obećavaju brzo pronalaženje pohranjenih informacija i revolucioniraju naš koncept funkcije tradicionalne knjižnice i modernog informacijskog centra. U posljednje vrijeme tehnološki razvoj dramatično je promijenio način rada knjižnice i usluga. Suvremeni IKT utječe na različite aspekte knjižnica i informacijske struke. Napredak IKT-a i široka upotreba rezultirala je time da izvori digitalne intonacije i digitalni mediji zamjenjuju i postaju dominantni oblik za pohranu i pretraživanje

³¹Borgman, Christine L. From acting locally to thinking globally: A brief history of library automation.// *Library Quarterly* 67, 3 (1997), str. 215-249. URL: <https://escholarship.org/content/qt4jb6c1pz/qt4jb6c1pz.pdf> (2020-05-30)

³²Chisenga, Justin. Information and communication technologies: Opportunities and challenges for national and university libraries in eastern, central and southern Africa, 2006. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/11881784.pdf> (2020-05-30)

informacija. Pojam knjižnica se više ne odnosi samo na fizičke zgrade smještene na određenom zemljopisnom mjestu, već i na elektroničke, digitalne ili virtualne knjižnice kojima se može pristupiti s bilo kojeg mjesta. Zbirke knjižnice ne sastoje se samo od fizičkih izvora informacija poput knjiga, periodičnih publikacija, video zapisa i filmova, pohranjenih u zgradama fizičke knjižnice, već uključuju i digitalne izvore.³³ Pristup digitalnim informacijskim izvorima nije ograničen na određene sate i dane u tjednu u jednoj zgradi fizičke knjižnice. Širenje digitalnih informacija dostupnih putem Interneta, intraneta i ektraneta dovodi do toga da knjižnice i informacijski centri gube svoje prethodno mjesto kao fokus informacijskog okruženja u mnogim organizacijama. Knjižnice postaju jedan od mnogih informacijskih sustava dostupnih krajnjim korisnicima informacija. IKT sa svojim ogromnim izvorima informacija, velikom brzinom prijenosa i lakim pristupom osigurava zadovoljstvo korisnika složenom potražnjom, rušenjem barijere na udaljenosti i skraćivanjem potrebnog vremena i više pravih informacija pravom čitaču u pravo vrijeme. Također povećava i rješava zahtjev knjižnice za razvojem zbirki.³⁴

3.2 Nove vještine i znanja potrebna za rad u informacijskim ustanovama

Knjižničari se suočavaju s izazovnim dinamičnim tehnološkim okruženjem koje zahtijevaju široko i učinkovito korištenje IKT-a kako bi preživjeli i zadovoljili promjenjive složene informacijske potrebe korisničke zajednice. Uz tradicionalne vještine upravljanja knjižnicama i informacijama, knjižničari sada trebaju posjedovati dodatne vještine i stručnost, prije svega u korištenju suvremenih informacijskih i komunikacijskih tehnologija, automatiziranih informativnih usluga, elektroničke publikacije, upravljanja digitalnim informacijama i upravljanja znanjem. Profesionalci u informacijama trebaju steći razmišljanje o tehnološkom sustavu, posvećenost stalnom usavršavanju vještina i strategija i osjetljivosti na mrežno okruženje. Bez sumnje, knjižnice temeljene na IKT-u transformiraju se vrlo često. Stoga, moderni informacijski

³³ Bertot, John Carlo; Jaeger, Paul T.; McClure, Charles R. Public libraries and the Internet: Roles, perspectives, and implications. Santa Barbara: Libraries Unlimited, 2011.

³⁴ Chisenga, Justin. Information and communication technologies: Opportunities and challenges for national and university libraries in eastern, central and southern Africa, 2006. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/11881784.pdf> (2020-05-30)

stručnjaci mogu pridonijeti daljnjem razvoju IKT-a samo ako se često ažuriraju i stvaraju superiornu bazu znanja.³⁵

4. Usluge za korisnike bazirane na informacijsko komunikacijskim tehnologijama

Neki korisnici knjižnice usvajaju elektroničke navike, sve više koriste sadašnje IKT, uključujući i računala. Internet, Intranet, linnet i ostale tehnologije. Kao rezultat toga, korisnici knjižnica postavljaju nove zahtjeve za svoje knjižnice. Oni zahtijevaju pristup najnovijim informacijama, ažuriranim informacijskim resursima i pristup informatičkim tehnologijama koje bi mogli koristiti u svom radu. Korištenje IKT-a u knjižnicama povećava zadovoljstvo korisnika te im pruža brojne pogodnosti. Neke od tih pogodnosti su omogućavanje brzog i jednostavnog pristupa informacijama, pružanje daljinskog pristupa, neprekidan pristup, neograničen pristup informacijama iz različitih izvora, fleksibilnost informacija koju korisnik može koristiti prema svojim zahtjevima, povećana informacijska fleksibilnost i olakšavanje kombiniranja i oblikovanja podataka iz različitih izvora. Uz to knjižnica može korisnicima pružati i različite usluge kao što je pružanje pristupa OPAC-ovima putem interneta, elektronička dostava dokumenata, pristup umreženim izvorima informacija, internetske upute te savjetodavne usluge. Dostava elektroničkog dokumenta podrazumijeva međuknjižnični sustav pozajmljivanja koji temeljen na IKT-u, pomoću elektroničke mreže za isporuku primjeraka članaka iz časopisa i drugih dokumenata u digitalnom obliku donosi digitalni primjerak ili pristup digitalnom primjerku na radne stolove knjižnice. Pod umrežene informacijske izvore misli se na pružanje pristupa mrežnim informacijskim resursima, tj. bazama podataka, elektroničkim znanstvenim časopisima, enciklopedijama, informacijama iz javne uprave koje pružaju razni izdavači ili dobavljači. Dostava informacija korisnicima podrazumijeva dobivanje pristupa elektroničkim informacijskim resursima sa stolnih računala u računalnim laboratorijama, internetskim kafićima, uredima, pa čak i od kuće. Knjižnice također implementiraju internetske bibliografske programe ili programe knjižnice. Oni uključuju

³⁵Garg, Manish. Libraries in the era of ICT: An overall transformation.// International Journal of Library and Information Studies 3, 1 (2013), str. 87-92. URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.712.6644&rep=rep1&type=pdf> (2020-05-30)

internetske vodiče o pretraživanju mrežnih resursa i virtualne obilaskе bibliotečkih zbirki. Također, knjižnice implementiraju verzije savjetodavnih usluga i referentnih usluga temeljenih na web-u. Uključuju usluge poput informiranja korisnika putem Interneta o novim akvizicijama, pružanja recenzija i preporuka, pružanja pogodnosti čitateljima za interakciju s referentnim osobljem (Virtualni referentni stolovi).³⁶

4.1 Prepreke u korištenju informacijsko komunikacijskih tehnologija u knjižnicama

Implementacija informacijsko komunikacijskih tehnologija dovela je do niza izazova u knjižnicama kao što je izmjena temeljne uloge same knjižnice i njenog osoblja. Sve više korisnika knjižnice koristi digitalne tehnologije i imaju pristup globalnim informacijskim izvorima putem Interneta. Nažalost, ogromna količina dostupnih informacija na Internetu općenito ne zadovoljava potrebe korisnika informacija. Dalje, veliki broj web korisnika još uvijek ne koristi Internet najučinkovitije. Financiranje knjižnica postaje problematično. Zbog velikog smanjenja proračuna i visokih cijena pretplate za knjige i časopise, knjižnice se ne suočavaju s drugim mogućnostima, osim smanjenjem izdataka na pretplate za knjige i časopise. Uvođenje i uporaba IKT-a u knjižnicama nije poboljšala situaciju. Novac je potreban za održavanje i nadogradnju opreme i softvera, plaćanje naknade za licencu softvera, plaćanje pristupa elektroničkim časopisima i mrežnim bazama podataka, plaćanje internetskih veza itd. Upravljanje autorskim pravima: Digitalizacija i pružanje pristupa digitalnim zbirkama kojima se pristupa putem elektroničkih mreža, posebno Internet, knjižničarima predstavlja velike izazove. Za razliku od dokumenata koji se temelje na ispisu, digitalnim informacijskim resursima može se pristupiti s bilo kojeg mjesta putem elektroničkih mreža, kopirati ih nekoliko puta, manipulirati (tj. uređivati, mijenjati, prebacivati, brisati itd.). Lakoća kojom se digitalnim informacijskim resursima može manipulirati može rezultirati da vlade, pod pritiskom proizvođača informacija, donesu zakone o autorskim pravima u kojima se prava nositelja prava povećavaju na štetu korisnika i to može utjecati na pružanje pristupa digitalnim izvorima informacija u knjižnicama. Tu je i problem pristupa informacijama. Iako knjižnice općenito sadrže i pružaju pristup odabranim informacijskim

³⁶Information & communication technology (ICT) and libraries. URL: https://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/247168/2/11-%20chp%205-%20icts_and_libraries.pdf (2020-05-30)

resursima, to nije slučaj s informacijama kojima se pristupa na Internetu. Distribucija pornografskih materijala i podataka proizvedenih za namjernu dezinformaciju vrlo je jednostavna za napraviti na webu i mnogim knjižničarima predstavlja problem kako isključiti pristup takvim vrstama podataka, posebno na internetskim radnim stanicama koje se nalaze u knjižnicama. Načini očuvanja i formati za dokumente na temelju ispisa razvijani su i testirani kroz stoljeća.. Postoje dokumenti u bazi tiska koji su danas stari više od 2000 godina i još uvijek se mogu čitati. Digitalno informacijsko razdoblje je u povojima i već su neke informacije pohranjene u formatima ili medijima kojima se ne može pristupiti ili čitati. Problem je i po pitanju obaveznih primjeraka jer u digitalnom informacijskom okruženju još uvijek nije jasna situacija u mnogim zemljama tko je odgovoran za dugoročno očuvanje digitalnih informativnih izvora.³⁷

5. Pojava e-knjige i njen utjecaj na poslovanje

Jedna od zasigurno najvećih promjena koja je neizostavno značajna pa ako ne i najznačajnija za poslovanje svih, pa tako i narodnih knjižnica je pojava elektronske knjige. Prije svega potrebno je definirati što je to E-knjiga. E-knjiga je elektronički pandan tiskane knjige koji se može pregledavati na stolnom računalu, prijenosnom računalu, pametnom telefonu, tabletu ili čitaču e-knjiga (e-čitaču). Može pohraniti ogroman broj e-knjiga u prijenosnim jedinicama, što dramatično eliminira težinu i volumen u usporedbi s papirom. Elektronske oznake olakšavaju upućivanje, a čitači e-knjiga mogu korisniku dopustiti da bilježe stranice.³⁸ No, ako želimo opširnije definirati što je E-knjiga onda, onda ju možemo definirati kao jednu datoteku ili više datoteka omeđenog sadržaja koje su javnosti dostupne na mreži u obliku mrežne knjige ili u materijalnom obliku na način da su pohranjene na nekakav digitalni nosač informacija. Uz sami tekst, E-knjiga može prenositi zvukove i slike, poveznice na mrežne stranice i razne programe za izmjene i nadopune.³⁹ Elektroničke knjige su zaživjele upravo razvojem Interneta i njegovom sve većom popularnošću.

³⁷Chisenga,Justin. Information and communication technologies: Opportunities and challenges for national and university libraries in eastern, central and southern Africa, 2006. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/11881784.pdf> (2020-05-30)

³⁸E-book.// PC magazine encyclopedia. PC Magazine, 2017. URL: <https://www.pcmag.com/encyclopedia/term/e-book> (2020-05-30)

³⁹Živković, Danijela. Elektronička knjiga. Zagreb: Multigraf, 2001. str. 49.

Projekt „Gutenberg“ zaslužen je za početak digitalizacije knjiga. Projekt je pokrenut 1971. godine s ciljem digitaliziranja djela koja nisu zaštićena autorskim pravima. Taj projekt je zaslužen za nastanak prve elektroničke knjižnice. E-knjiga kao format sa sobom nosi razne prednosti i nedostatke. Prednosti su te da je elektronička knjiga u mogućnosti biti dostupna tijekom cijelog dana neovisno o tome odakle korisnik nastoji ostvariti pristup. Također, pristup elektronskoj knjizi je brži jer je instantan, a troškovi distribucije su nepostojani ili gotovo nepostojani. Samim time, diseminacija knjiga je olakšana. Format E-knjige omogućuje autorima samoizdavaštvo jer mogu samostalno objaviti svoje djelo na nekoj od mrežnih stranica. E-knjiga u sebi može sadržavati multimedijske sadržaje, hiperveze i interaktivni rad. Iz tog razloga, ako je sinteza govora ugrađena, slabovidni, slijepi i ostali ljudi s posebnim poteškoćama mogu koristiti E-knjige. E-knjige mogu u sebi imati razne animacije i slične oblike sadržaja koji su pristupačni i zanimljivi za djecu i mladež. Pretraživanje E-knjiga je vrlo jednostavno. Moguće ih je pretraživati pomoću Boolovih operatora, a zbog potpore hiperteksta pronalaženje srodnih informacija je pojednostavljeno. Potrebno je naglasiti da je format E-knjige prilagodiv potrebama korisnika, a kao najbolji primjer toga je podesivost veličine fonta sadržaja i sama mogućnost magnificiranja pogleda na sadržaj. Format E-knjige ima i svoje nedostatke. Jedna od najvećih prepreka je ta da je nužna informacijska pismenost korisnika kako bi uopće uspio pristupiti elektronskom dokumentu. Osim informacijske pismenosti nužna je i određena razina informatičke pismenosti kako bi se osoba mogla samostalno koristiti računalom, računalnim pomagalima, računalnim alatima i računalnim programima. Format knjiga i ostale literature u digitalnom obliku nije još u potpunosti prihvaćen jer korisnicima taj format još uvijek novi medij. Također, čitanje na ekranu umara oči, zamagljuje vid, stvara bolove u vratu i leđima, izaziva dupli vid i uzrokuje prijevremenu kratkovidnost.⁴⁰ Pojavom novog formata u knjižnicama moguće je predvidjeti i da će doći do specijalizacije knjižničara za novi oblik rada s korisnicima i upravljanje elektroničkom građom. Bit će potrebno definirati opseg, namjenu i sadržaj elektroničke zbirke. Također, predviđa se i modernizacija usluga na način da će se osigurati čitač za korisnike koji bi bio na raspolaganju za posudbu i na njemu bi unaprijed bili pohranjeni e-dokumenti koji su potrebni korisniku. Knjižničari će morati korisnicima pružati tehničku i stručnu potporu korisnicima te ih obrazovati u korištenju novih usluga. Pojava elektroničke knjige utječe

⁴⁰Keča, Marica. E-knjiga - najnoviji oblik knjige.// E-časopis Knjižničarskog društva Rijeka 3, 3 (2012), str. 13-24.
URL: <https://hrcak.srce.hr/233323> (2020-05-30)

i na mogućnost gubljenja uloge knjižnica jer je većina knjižara i nakladnika svoje usluge namijenila individualnim korisnicima. Iz tih razloga knjižnice moraju ulagati dodatne napore kako bi se sklopili dogovori s nakladnicima. Postavlja se i nova zadaća pred knjižnice, a to je uloga mrežnih izdavača. Potrebno je osigurati pristup korisnicima koji potražuju diplomske radove, magisterijske radove i doktorske disertacije u elektroničkom obliku.⁴¹

6. Usluge za korisnike gradske i sveučilišne knjižnice Osijek

Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek je središnja narodna matična knjižnica Osječko-baranjske županije. Ta knjižnica ima dvojnu funkciju jer uz funkciju narodne knjižnice obavlja i funkciju središnje sveučilišne/znanstvene knjižnice sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Vizija knjižnice je da bude mjesto cjeloživotnog učenja i kulturno središte lokalne zajednice koje je svima dostupno. Svojim korisnicima nudi na raspolaganje svoj knjižnični fond i izvore koji se nalaze na drugim medijima. U prostorijama knjižnice može se koristiti građa koja je smještena u čitaonicama, novine i časopisi, referentna zbirka, građa koja se čuva u zbirkama posebne vrste, vrijedna i rijetka izdanja hrvatskih i stranih knjiga tiskanih do 1918. godine, knjige tiskane na području Hrvatske prije 1945. godine, knjige koje sadrže vrijedne likovne priloge, zemljopisne karte, crteže, posebni otisci i građa koja je posebno malog ili velikog formata. Također, knjižnica ima svoj mrežni katalog pomoću kojeg daje na uvid koja literatura se trenutno nalazi u knjižnici, kakva je njena dostupnost te se daje uvid u postojeću elektroničku literaturu. Na mrežnoj stranici knjižnice mogu se pronaći poveznice na razne baze podataka s pojedinačnim opisom svrhe svake baze podataka.⁴² Također, knjižnica nudi uslugu pod nazivom „pitajte knjižničare“ gdje pomoću IKT-a knjižničari odgovaraju na informacijsko-referalne upite svojih korisnika. Knjižnica na svojoj mrežnoj stranici daje i pristup online predavanjima vezanih uz razne teme, uvid u virtualnu referentnu zbirku knjižnice, pristup raznoj digitaliziranoj građi, virtualnoj čitaonici novina i poveznice s repozitorijima.

⁴¹ Ibid.

⁴² GISKO. URL: <https://www.gskos.unios.hr/> (2020-05-30)

7. Cilj istraživanja

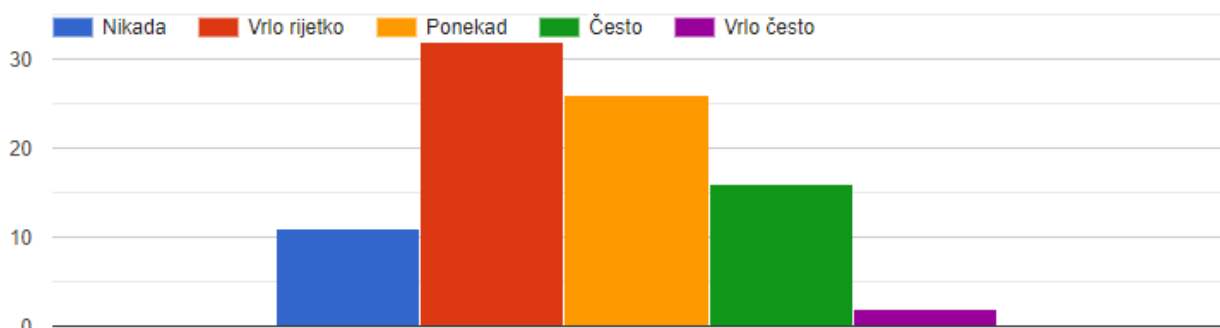
Cilj istraživanja bio je ispitati razinu informacijske pismenosti, čitateljske navike, način na koji korisnici pretražuju literaturu te koje su njihove potrebe. Također, nastojalo se ispitati zadovoljstvo korisnika s uslugama koje im pruža Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek u vidu informacijsko komunikacijskom tehnologijom koja se nalazi u prostorijama knjižnice.

7.1 Metodologija

Istraživanje je provedeno na području Osječko-baranjske županije u obliku online upitnika sa slobodnim pristupom. Upitnik je distribuiran putem raznih foruma. Anketiranje se odvijalo od 1.6. 2020. do 13.6. 2020. Prikupljeno je 100 ispunjenih anketa. Istraživanju su pristupili ljudi različite životne dobi (od 18 godina do 66) s različitim stupnjevima obrazovanja. Jedno od prvih pitanja tražilo je pristupnike anketi da navedu jesu li trenutno učlanjeni u GISKO ili jesu li bili ikada učlanjeni. Pomoću toga iz istraživanja isključene su sve one osobe koje nikada nisu bile korisnici knjižnice i njihovi odgovori se neće uzimati u obzir.

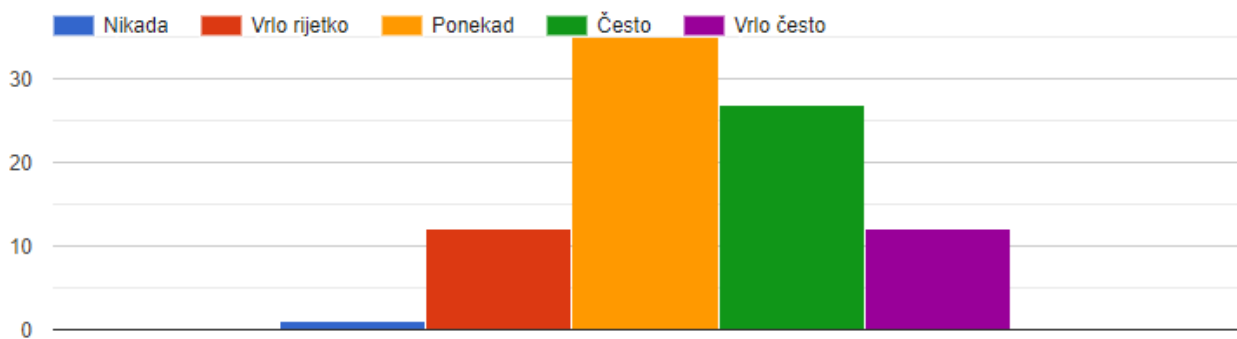
8. Rezultati

Na početku ankete od ispitanika se tražilo da daju izjavu o tome koliko često posjećuju knjižnicu u svrhu posuđivanja knjige radi zabave. Ponuđena im je skala koja se kretala od 1-nikada; 2-vrlo rijetko; 3-ponekad; 4-često; 5-vrlo često. Najveći broj ispitanika naveo je kako vrlo rijetko posjećuje knjižnicu u svrhu posuđivanja knjiga (slika 1).

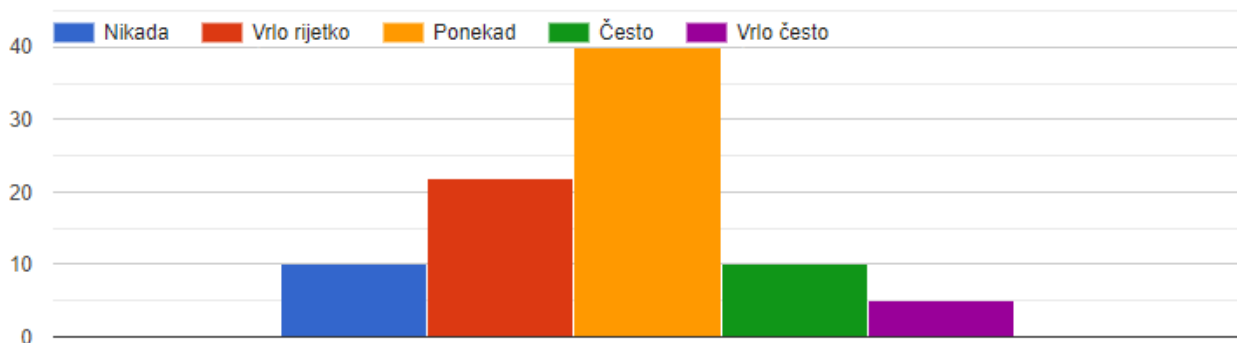

(Slika 1)

Na pitanje koliko često čitaju knjigu u fizičkom obliku, najveći broj ispitanika potvrdio je kako knjigu u fizičkom obliku čita ponekad ili često (slika 2), dok u kontrastu s pitanjem koliko često čitaju knjigu u elektroničkom obliku, najveći broj ispitanika odgovorio kako ponekad čita e-knjigu ili vrlo rijetko (slika 3). Ispitanike se nakon toga pitalo koji oblik knjige im je draži.

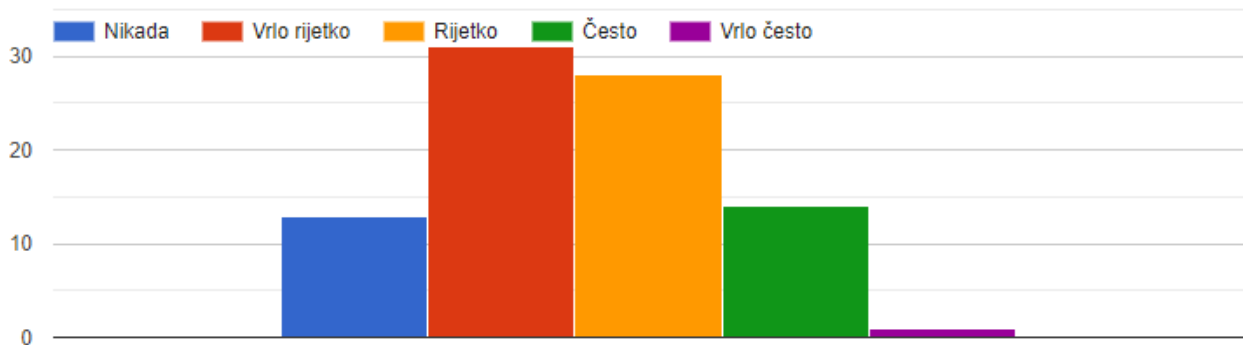

(Slika 2)

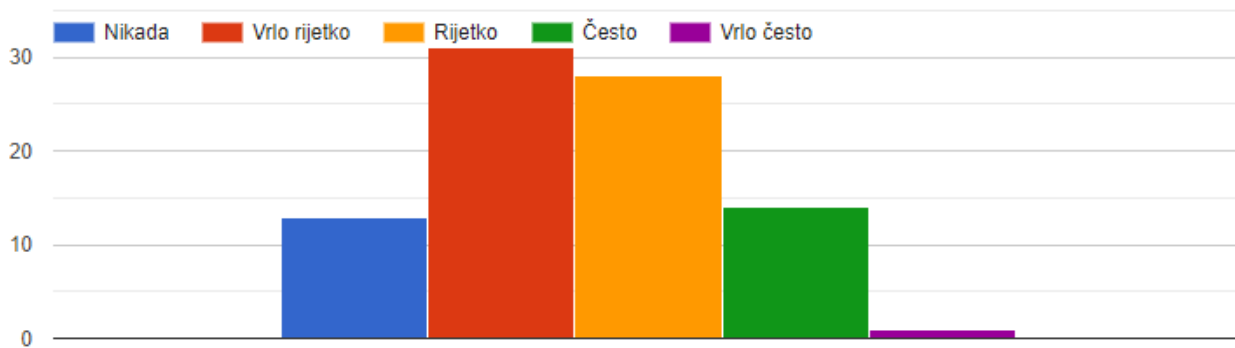
(Slika 3)

Čak 83,9% ispitanika izjasnilo se kako im je draže čitati knjigu u fizičkom obliku (slika 4).

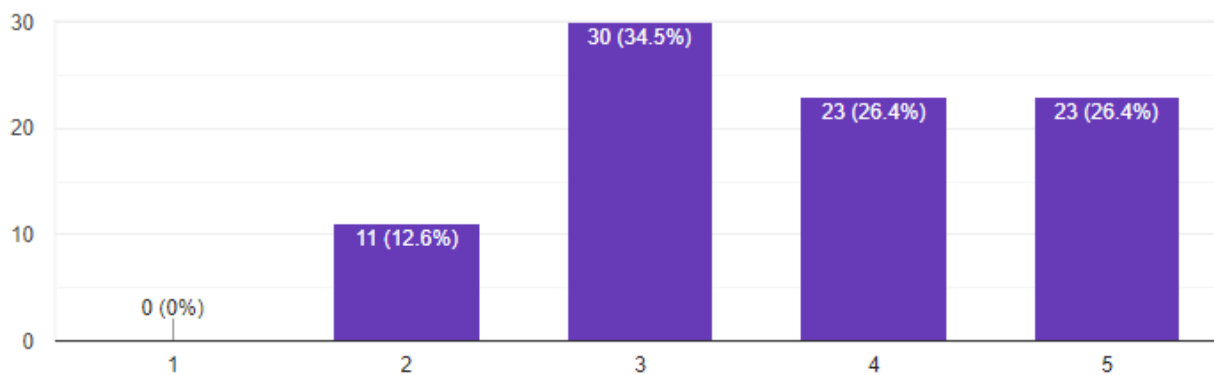
(Slika 4)

Ispitanici su naveli kako je razlog preferiranja fizičke knjiga taj što im je teško gledati u ekran uz to da im takvo čitanje izaziva glavobolje, vole posjedovati nešto trajno, umara ih čitanje s ekrana, sviđa im se miris i užitak u listanju papira te kako je čitanje knjige u fizičkom obliku ugodnije od čitanja s mobitela ili računala. Jedan ispitanik naveo je kako za nastavne materijale koristi češće e-knjige, ali preferira tiskane. Na pitanje koliko često nabavljaju knjigu u elektroničkom obliku, većina ispitanika odgovorila je kako vrlo rijetko nabavljaju knjige u tom obliku (slika 5).

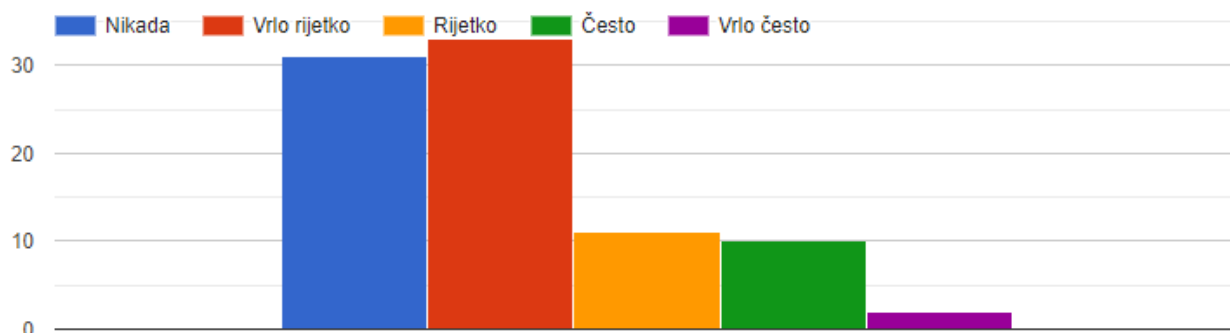
(Slika 5)

Od ispitanika je zatim zatraženo da ocijene svoje sposobnosti korištenja informacijsko komunikacijske tehnologije od 1 do 5. Odgovori su mješoviti i gotovo podjednako odijeljeni, ali najveći broj ispitanika ocijenilo je svoje sposobnosti s trojkom (slika 6).

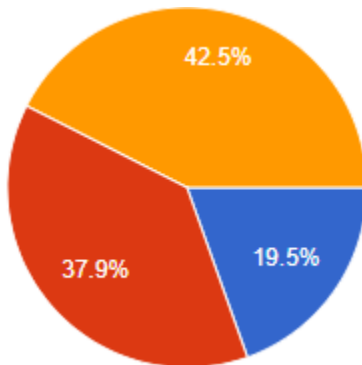
(Slika 6)

Ispitanicima je nakon toga postavljeno pitanje pomoću kojeg se nastojalo odrediti koliko često koriste usluge knjižnice u istraživačke svrhe. Najveći broj ispitanika odgovorilo je kako usluge knjižnice koristi vrlo rijetko ili nikada (slika 7).

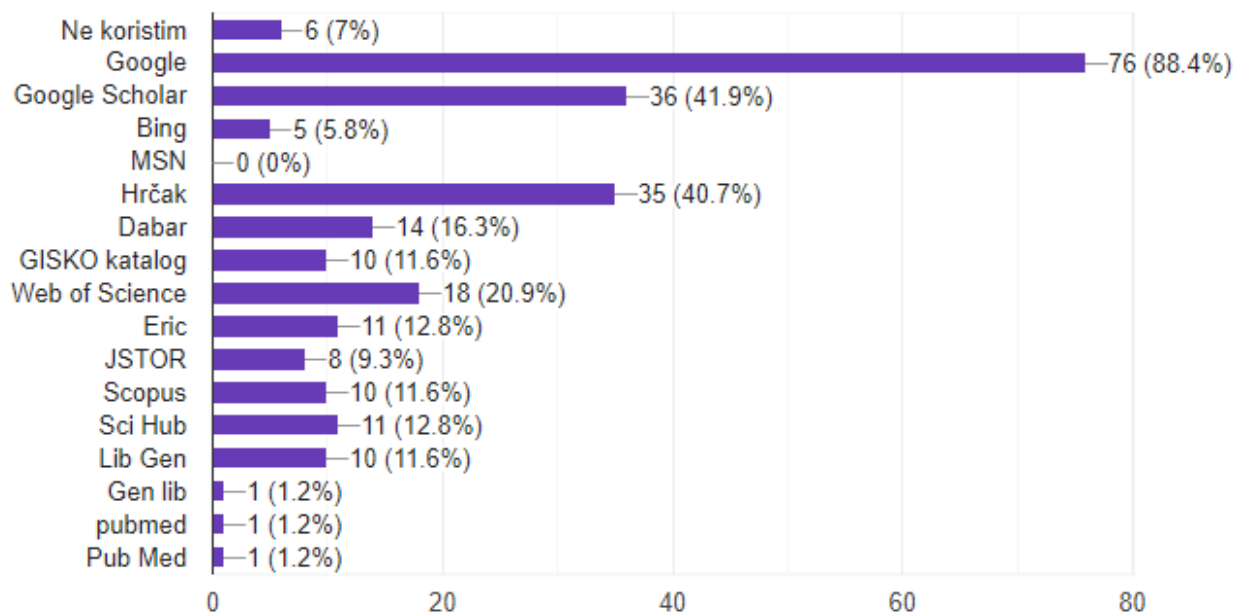
(Slika 7)

Od ispitanika se tražilo mišljenje i zadovoljstvo informacijsko komunikacijskom opremom koja stoji na raspolaganje korisnicima unutar prostorija knjižnice. 42,5% ispitanika navelo je kako uopće ne zna kako je knjižnica opremljena, 37,9% ispitanika navelo je kako nisu zadovoljni opremom, a 19,5% navelo je kako je zadovoljno opremom (slika 8).

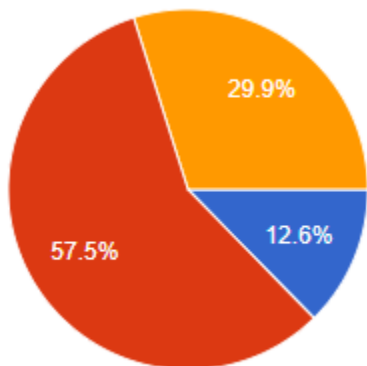
(Slika 8)

Par ispitanika obrazložilo je svoj odgovor navodeći kako je oprema zastarjela. Od korisnika se zatim tražilo da navedu tražilice koje najčešće koriste za istraživanje. Najzastupljenije tražilice su Google (88,4%), zatim Google Scholar (41,9%) i Hrčak (40,7%). GISKO katalog koristi 11,6%. Ono što je zanimljivo je da se u velikom broju koriste stranice s piratiziranim radovima i knjigama Sci-Hub (12,8%) i Lib-Gen (11,6%) u odnosu na preostale baze podataka i repozitorije (slika 9).

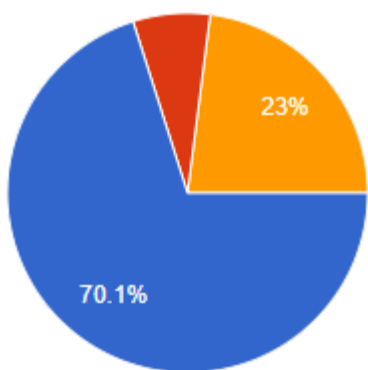
(Slika 9)

Ispitanike se zatim tražilo da izraze svoje zadovoljstvo zastupljenošću elektroničkih knjiga i drugih elektroničkih izvora. Najveći broj ispitanika izjasnio se kako nije zadovoljan (57,7%), zadovoljno je 12,6% ispitanika, a 29,9% ispitanika izjavilo je da ne znaju (slika 10).

(Slika 10)

Neki korisnici obrazložili su svoj odgovor i naveli kako je literatura zastarjela, smatraju da je nema dovoljno ili su jednostavno neupućeni. Ispitanike se zatim pitalo smatraju li da knjižnica treba staviti veći fokus na izradu elektroničke zbirke i osiguravanje bolje informacijsko komunikacijske opreme. 70,1% ispitanika tvrdi da bi trebalo staviti veći fokus, 6,9% smatra da ne treba, a 23% izjasnilo se kako ne zna (slika 11). Jedan ispitanik obrazložio je svoj odgovor: „Posebno zbog pandemije koronavirusa, smatram kako su e-knjige budućnost, no ipak za zabavu i opuštanje preferiram knjige u tiskanom obliku.“

(Slika 11)

9. Zaključak

Razina znanja i određene vještine su daleko drugačije od onih koje su bile potrebne prije eksplozije tehnoloških napredaka. Samo društvo još uvijek prolazi kroz mnoge promijene uzrokovane time te je nužno adaptirati se i ići u korak s vremenom jer tehnologije današnjice dotiču sve sektore poslovanja pa tako i naših života. Tehnologije mijenjaju način na koji razmišljamo i mijenjaju naše želje i potrebe. Također, tehnologije su u toliko mjeri integrirane u poslovanje informacijskih ustanova, a samim time i narodnih knjižnica da je njihovo poslovanje gotovo nezamislivo bez njih. Iz tih razloga nužno je ulagati u bolju informacijsko komunikacijsku opremu jer je to ulaganje u budućnost. Dobra opremljenost informacijsko komunikacijskim tehnologijama neophodna je za uspješno poslovanje narodne knjižnice, a i svih informacijskih ustanova. Prema provedenom istraživanju jasno je i da e-knjiga neće u bližoj budućnosti zamijeniti knjigu u fizičkog obliku jer većina i dalje preferira fizički oblik, ali to ne može biti izgovor za zanemarivanje svih elektronskih aspekata. Također, unatoč mnogobrojnim članovima Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek, posjećenost knjižnice je mala, a uz to njene usluge su slabo korištene jer postoje bolje opcije. Drugi problem je taj da iako knjižnica nudi brojne online usluge, dobar dio ljudi nije upoznat s njima. Jasno je, naravno, da knjižnica nema neograničena financijska sredstva, ali upitan je fokus.

10. Literatura

1. Baker, Nicholson. Double fold: Libraries and the assault on paper. New York: Random House, 2001.
2. Beckerman Edwin. Politics and the American public library: creating political support for library goals. Lanham: Scarecrow Press, 1996. str 3
3. Bertot, John Carlo. Public access technologies in public libraries: Effects and implications, 2019. URL: <https://ejournals.bc.edu/index.php/ital/article/view/3176/2789> (2020-05-28)
4. Bertot, John Carlo; Jaeger, Paul T.; McClure, Charles R. The Impacts of Free Public Internet Access on Public Library Patrons and Communities.// The Library Quarterly 78, 3 (2008), str. 285-301.
URL: https://www.researchgate.net/publication/228664423_The_Impacts_of_Free_Public_Internet_Access_on_Public_Library_Patrons_and_Communities (2020-05-28)
5. Bertot, John Carlo; Jaeger, Paul T.; McClure, Charles R.; Langa, Lesley A. Public access computing and Internet access in public libraries: The role of public libraries in e-government and emergency situations, 2006. URL: <https://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/1392/1310> (2020-05-28)
6. Bertot, John Carlo; Jaeger, Paul T.; McClure, Charles R. Public libraries and the Internet: Roles, perspectives, and implications. Santa Barbara: Libraries Unlimited, 2011.
7. Blurton, Craig. New directions of ICT-use in education. URL: https://www.academia.edu/36107452/New_Directions_of_ICT-Use_in_Education (2020-05-30)
8. Borgman, Christine L. From acting locally to thinking globally: A brief history of library automation.// Library Quarterly 67, 3 (1997), str. 215-249. URL: <https://escholarship.org/content/qt4jb6c1pz/qt4jb6c1pz.pdf> (2020-05-30)
9. Burnett, Gary; Jaeger, Paul T.; Thompson, Kim. Normative behavior and information: The
10. Buschman, John. Dismantling the public sphere: situating and sustaining librarianship in the age of the new public philosophy. Westport: Libraries Unlimited, 2003. str 158
11. Chisenga, Justin. Information and communication technologies: Opportunities and challenges for national and university libraries in eastern, central and southern Africa, 2006. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/11881784.pdf> (2020-05-30)
12. Clark, Larra. Libraries connect communities: Public library funding & technology access study, 2010. URL: <http://www.ala.org/tools/sites/ala.org.tools/files/content/initiatives/plftas/previousstudies/0809/librariesconnectcommunities3.pdf> (2020-05-28)
13. Duguid, Paul; Brown, Seely John. The social life of information. Boston: Harvard Business School Press, 2002.
14. E-book.// PC magazine encyclopedia. PC Magazine, 2017. URL: <https://www.pcmag.com/encyclopedia/term/e-book> (2020-05-30)

15. Garg, Manish. Libraries in the era of ICT: An overall transformation.// International Journal of Library and Information Studies 3, 1 (2013), str. 87-92. URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.712.6644&rep=rep1&type=pdf> (2020-05-30)
16. Garrison, Dee. Apostles of culture: Public librarian and american society. Madison: University of Wisconsin Press, 2003. str 171
17. GISKO. URL: <https://www.gskos.unios.hr/> (2020-05-30)
18. Hamelink, Cees J. New information and communication technologies: Social development and cultural change, 1997. URL: [http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/\(httpAuxPages\)/398D6A861127084780256B640051A497/\\$file/dp86.pdf](http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/(httpAuxPages)/398D6A861127084780256B640051A497/$file/dp86.pdf) (2020-05-30)
19. ICT and university libraries. URL: https://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/63521/13/13_chapter5.pdf (2020-05-30)
20. Information & communication technology (ICT) and libraries. URL: https://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/247168/2/11-%20chp%205-%20icts_and_libraries.pdf (2020-05-30)
21. Keča, Marica. E-knjiga □ najnoviji oblik knjige.// E-časopis Knjižničarskog društva Rijeka 3, 3 (2012), str. 13-24. URL: <https://hrcak.srce.hr/233323> (2020-05-30)
22. Manoff, Marlene. The symbolic value of libraries in a digital age, 2007. URL: https://www.researchgate.net/publication/37995936_The_Symbolic_Value_of_Libraries_in_a_Digital_Age (2020-05-28) str 374
23. Marcelle, Gillian M. Getting gender into african ICT policy: A strategic view.// Gender and the information revolution in Africa/ priredila Eva M. Rathgeber. Ottawa: International Development Research Centre, 2000. Str. 35-84.
24. McCrossen, Alexis. "One Cathedral More" or "Mere Lounging Places for Bummers"? The Cultural Politics of Leisure and the Public Library in Gilded Age America.// Libraries & Culture 41, 2 (2006), str. 169-188
25. Pitman, Randy. Sex, democracy, and videotape.// Libraries and democracy/ Kranich, Nancy. Chicago: American Library Association, 2001. str. 113-118.
26. Preer, Jean L. "Louder please": Using historical research to foster professional identity in LIS students.// Libraries & the Cultural Record 41, 4 (2006), str. 487-496. URL: <https://www.jstor.org/stable/25549366?seq=1> (2020-05-28)
27. Raber, Douglas. Librarianship and Legitimacy: The Ideology of the Public Library Inquiry (Contributions in Librarianship and Information Science). Westport: Praeger, 1997
28. Rayward, Boyd W.; Jenkins, Christine. Libraries in times of war, revolution, and social change.// Library trends 55, 3 (2007), str. 361-369. URL: https://www.researchgate.net/publication/236830357_Libraries_in_Times_of_War_Revolution_and_Social_Change (2020-05-28)
29. social aspects of information access, 2008. URL: <https://diginole.lib.fsu.edu/islandora/object/fsu:207248/datastream/PDF/view> (2020-05-28)

30. Tisdale, Sallie. Silence, please: The public library as entertainment center, 1997. URL:
<https://fliphtml5.com/jtmn/igho/basic> (2020-05-28)
31. Živković, D. Elektronička knjiga. Zagreb: Multigraf, 2001. str. 49.

11.Prilog

Anketna pitanja:

1. Kojeg ste spola?
2. Koliko imate godina?
3. Koji je Vaš stupanj obrazovanja?
4. Jeste li učlanjeni (ili ste bili učlanjeni) u Gradsku i sveučilišnu knjižnicu Osijek?
5. Koliko često posjećujete knjižnicu u svrhu posudbe knjiga (beletristika)?
6. Koliko često čitate knjige u fizičkom obliku?
7. Koliko često čitate e-knjige?
8. Jesu li Vam draže knjige u fizičkom ili elektroničkom obliku?
9. Ukoliko želite, obrazložite svoj odgovor (neobavezno)
10. Koliko često nabavljate knjige u elektroničkom obliku?
11. Kako biste ocijenili svoje sposobnosti snalaženja u korištenju informacijsko komunikacijskih tehnologija? (Računala, računalni programi, telefoni, pametni mobiteli, printeri, skeneri...)
12. Koliko često koristite usluge knjižnice u istraživačke svrhe? (Pretraživanje literature za pisanje seminarnih radova, završnih radova, diplomskih radova...)
13. Smatrate li da su prostorije knjižnice adekvatno opremljene informacijsko komunikacijskom opremom?
14. Ukoliko želite, obrazložite svoj odgovor.
15. Koje tražilice najčešće koristite u istraživačke svrhe?

- 16.Smatrate li da je zastupljenost elektroničkih oblika knjiga i drugih izvora u knjižnici zadovoljavajuća?
- 17.Ukoliko želite, obrazložite svoj odgovor.
- 18.Smatrate li da knjižnica treba staviti veći fokus na izradu elektroničke zbirke i osiguravanje bolje informacijsko komunikacijske opreme?